

ב"ה תשרי תשע"ט

ספר שופטים

"ותחזינה עיננו בשוברך לציון ברחמים" אנו מתפללים בכל יום, ומביעים בכך את הגעגוע אל השכינה ששרתה בתקופת התנ"ך, ולכל מה שנילווה אליה.

השאלות נוגעות לתוכן ולמבנה, ולא פחות מכך הן נועדו לעורר מחשבה עומק ומשמעות - בפשוטו של מקרא, וגם במדרשי החכמים.

המלצה לתהליך הלימוד: קריאה בקול של הפרק; לרשום בנקודות ציון כותרות להתרחשויות; לרשום שאלות העולות מלימוד הפרק – מילים ומשמעות; להוסיף את השאלות המוצעות בדף זה; קריאה קשובה של הפרק תוך ניסיון לחלץ ממנו תשובות לשאלות. אם אין תשובה – זוהי הזדמנות ללבן בין החברותות ובשיעור הסיכום ביום שישי.

פרק ט'

- מהו הנמשל במשל יותם? (רש"י, אברבנל...).
- מהי תפישת המנהיגות של יותם? חשוב על משמעות בחירתו בעצים כמשל, על תשובות העצים, ועל המינוח "לנוע על העצים"?
- קרא והבן מה הייתה השתלשלות אירועי אבימלך בשכם. על מה ביקש להשתית את שלטונו?
- האם קיים קשר בין דרכו של אבימלך כמנהיג, לבין דרכו של אביו גדעון?
- חשוב על אבימלך בהקשר הרחב של התהליך הרוחני המתרחש בספר שופטים.

פרק י'

- השווה בין התהליך המתואר בפרק ב' יא-כג, לבין התהליך המתואר בפרק י', ו-טז. מהו הנושא בכל אחד מן התיאורים? מהי המגמה? כיצד משתקף הדבר בכל אחד מהם?

מדרש:

חפש עוגנים למדרש הבא בפשוטו של מקרא: "... וכן מצינו בכל השבטים: עתניאל משבט יהודה, אהוד מבנימין, דבורה וברק מאפרים ומקדש נפתלי, גדעון משבט מנשה, ואבימלך בנו אחריו, תולע בן פואה מיששכר, יאיר הגלעדי מחוות יאיר משבט מנשה, וכן יפתח ממנשה מיושבי גלעד, אבצן מבית לחם יהודה, אילון מזבולון, עבדון בן הלל משבט אפרים, שמשון משבט דן, עלי ושמואל משבט לוי, כל אלו היו שופטים בישראל" (אוצר מדרשים פנחס בן יאיר).

פרק י"א

- על מה נסוב המשא ומתן בין זקני גלעד לבין יפתח? מהו בסיס כוחו של יפתח כשופט?
- בנה פרופיל ליפתח כמנהיג. במה שונה הוא מן המכנה המשותף של המנהיגים עד כה?

- מהן טענות יפתח, ומהו ההיגיון המשוקע בהן? מנגד - מהן טענות בני עמון?
 - מהו ההיגיון בנדרו של יפתח? האם לא חשב על אפשרות שמישהו מבני ביתו יצא לקראתו?
 - ובמדרש: "ושמא תאמר אותן ארבעים ושנים אלף שנהרגו בימי יפתח הגלעדי מפני מה נהרגו? יפתח הגלעדי נדר נדר שלא כהוגן, ופינחס בן אלעזר עומד, היה לו לפינחס שילך אצל יפתח להתיר את נדרו, היה לו ליפתח לילך אצל פינחס ויתיר את נדרו, ולא הלך, זה אומר אני כהן גדול בן כהן גדול בן בנו של אהרן הכהן אלך אצל עם הארץ? וזה אומר אני ראש לכל ישראל אלך אצל זה? זה נוהג גדולה לעצמו וזה נוהג גדולה לעצמו, אוי לה לגדולה שמקברת את בעליה, אוי לה לגדולה שאינה גורמת טובה בעולם. יפתח הגלעדי נדר דבר שלא כהוגן להעלות את בתו על גבי מזבח, נתקבצו עליו אנשי אפרים לעשות עימו מריבה גדולה, היה לו לפינחס שיאמר להן, להתיר לו נדרו לא באתם אליו, לעשות מריבה באתם אליו? לא מיחה בבני אפרים, ולא התיר לו את נדרו ליפתח... ומי הרג את כל אלה, כאמור, לא הרג אותן אלא פינחס בן אלעזר, שהיה ספק בידו למחות ואינו מוחה, להפר לו נדרו ליפתח ולא התיר לו, ולא פינחס בלבד, אלא כל מי שהוא ספק בידו למחות ואינו מוחה...". (תנא דבי אליהו רבה פרשה י"ב)
- אלו תובנות על תקופת השופטים משתקפות במדרש זה? מה בינן לבין פשוטו של מקרא?

פרק י"ב

- השווה את התנהגות בני אפרים כנגד יפתח להתנהגותם כנגד גדעון. מה ניתן ללמוד מכך על אופיו של השבט?
 - השווה את תגובת שני המנהיגים. מה ניתן ללמוד מכך?
 - מה ניתן ללמוד על תקופת אבצן ועל תקופת עבדון בן הלל הפרעותני מריבוי הילדים שהיו להם? היעזר במדרש הבא:
- "אמר רבה בר רב הונא אמר רב: אבצן זה בעז. מאי קמ"ל? כי אידך דרבה בר רב הונא, דאמר רבה בר רב הונא אמר רב: מאה ועשרים משתאות עשה בעז לבניו, שנאמר: ויהי לו שלשים בנים ושלשים בנות שלח החוצה ושלשים בנות הביא לבניו מן החוץ וישפט את ישראל שבע שנים, ובכל אחת ואחת עשה שני משתאות, אחד בבית אביו ואחד בבית חמיו, ובכולן לא זימן את מנוח, אמר: כודנא עקרה במאי פרעא לי. תאנא: וכולן מתו בחייו. והיינו דאמרי אינשי: בחייך דילדת שיתין, שיתין למה לך? איכפל ואוליד חד דמשיתין זריז. (סי': מלך אברהם עשר שנים שנפטר נתנשא לבדו.) ובאופן רחב יותר - מה ניתן ללמוד על הדור דרך משקפי המדרש?

כללי: מצורפת טבלה למילוי על התהליך הרוחני והלאומי המתקיים בספר שופטים. יש להוסיף בה את גדעון ואת אבימלך.

לימוד פורה ומשמח

שמעון.